

W A L W E

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 8

Jabruar 1922

2. aastakäik

Sisu: Per aspera ad astra. — Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus. — Välisministeeriumi kaubamaja. — Awalik protest Wabariigi põhiseaduse rikkumise wastn. — Riiklised kelmused maa-reformi alal. — Wiimane aeg on käes parandamiseks. — Kas leidub Eestis õiguse- ja tänutunnet? — Kolm kirja raudteelt. — Wäljakannatamata ülekohtune nähtus. — Sõjamineister ja riigikaitse (wastuseks Miilseite). — Wastuseks herra L-le. — Weel tuletornide töökoja wasemütumiset. — Kroonika.

Per aspera ad astra.

Kaheksa nummert wäljalastes arwas toimetus tarwiliseks lühikest ülewaadet teha „Walwe“ tööst ja selle tagajärgedest, tema ilmumise algusest siiaajani.

„Walwe“ on ilmunud algusest peale ilma hariliku reklaamita, põhimõttest kinni hoides, et kui need püüded ja mõtted kodanikkude keskel poolehoidu leiawad, mis „Walwel“ ülesandeks teostada ja elustada, siis tungib ta läbi, ise omale teed tehes; kui ei — kaob ta sama tasa, kui ilmus.

Et need püüded ja mõtted: kodanikkude tähelpanemist juhtida riikliste kelmuste, kuritegude ja wäärnähtuste peale, mis nende töö ja waewa ära neelawad ja wabariigilt iseseiswuse wõimaluse wõtawad, kodanikkudes rohkem kodaniku iseteadwust ja rahwusetunnet äratada, ilma milledeta ei saa luua ega olla rahvuslist-demokraatilist riiki; et need püüded ja mõtted kodanikkude keskel laialdast tähelpanu ja poolehoidu on leidnud, kinnitawad sajanded kirjad kõigist wabariigi osadest ja ka „Walwe“ suur lugemate arw. Nii on saanud „Walwe“ jõuks, millega wastastel tahes wõi tahtmata rehkendada tuleb. Ja suure arwulise poolehoidjate ning sõbrade hulga kõrwal on ka „Walwele“ palju wastaseid ja waenlasi kogunud, sest on neid ju wabariigis palju, kellele „Walwe“ walusasti konnasilma peale on astunud. Iseäranist walu näib sõjamineisterium tundnud olewat, mida tõendab see suur keabtuste arw, mis sealt „Walwe“ peale on antud. On seal ju wäga omapäraselt riigiwarandusega sõja algusest siiaajani talitatud, nii et sajanded miljonid on „lennanud“ ja seda on wõimaldanud osalt sõjamineisteriumi soomustatud seisukord, suuremalt osalt aga seaduse wastaline te-

gutsemine, millele nüüd wiimaks Tallinna-Haapsalu kriminaal osakond oma määrusega, mille siin allpool awaldame, piiri paneb, ja missugust määrust meie suuremõmuga terwitame.

Aga peale igasuguste kaebtuste kohtupalati prokurööri juures on püüdnud „Walwe“ wastased ka teisi abinõusi tarwitada. Nii kõneldakse, et olewat mõjuwalt poolt wastawate wõimude poole pööratud ettepanekuga, et „Walwe“ administratiiw korrast kinnipandud saaks, missugust soowi ka sõjamineistri häälekandja „Kaja“ mõista lasi, kui ta möödnud a. 301. numbris kirjutas et „Walwe“ tuletawat põrandaalust „Kommunisti“ meelde; ja wähe allpool: „tõuseb küsimine, et kas „Walwe“ on Eesti riikliselt seisukohalt kasulik wõi kahjulik?“ ning tuli siis otsusele, et tema margapuu järele „Walwe“ juures halwad küljed ülekaalu wõtawat, seega siis, teadagi, „riikliselt seisukohalt kahjulik“ ja — surmale mõistetud.

Kui omal ajal „Kaja“ eelkäija „Maaliit“ administratiiw korrast kinni pandi, siis oli see „Maaliidu“ — „Kaja“ meeste meelest andeksandmata tegu ja waba sõna wägistamine; nüüd aga kui „Maaliidu“ — „Kaja“ mehed ise pukil, on niisugune tegu nende meelest aina soowitaw, mida tõendab ka „Kaja“ seisukoha wõtmine „Waba Maa“ ja „Päewalehe“ administratiiw karistamise puhul sõjamineister Sootsi poolt, kellele „Kaja“ agaralt adwokadiks hakkas. Kui weel arwesse wõtame, et „Maaliit“ sõja ajal ja tõesti riikliselt kahjulikkude kirjutuste pärast administratiiw korrast kinnipanekeuga karistati „Waba Maa“ ja „Päewalehte“ aga „Maaliidu“ — „Kaja“ mees rahu ajal riikliste kuritegude paljastamise

pärast administratiiv korras karistas, milpärast ka „Walwet“ mainitud kombel karistada näha soovitakse, siis on väga selge missuguste waadetega inimesed meil wõimu otsas istuwad ja missugused hotten-toti moraaliga inimesed neid kaitsewad — igatahes on need inimesed kaugel tõsise demokraatlise riigi ülesehitamise püüetest.

Wälisministeeriumi „konnasilmade“ peale astumisel wõttis üks walukannataja (Org) prowokatsiooni appi (iga mees ikka oma kohaselt) ja awaldas „Kajas“ oma „manifesti“, nagu „Liit“ seda kirjatükki nimetab, kus ta järgmiselt prowotseerib: „Ühtlasi aga püüdis „Walwe“ meie Wabariigi kohtute peale warju heita, neid kahtlustates selles, et nemad telgitagustel mõjudel minu süüdistus asja ära sumbutawad. Kuna „Walwe“ seega Eesti Wabariigi kohtuid ei usalda j. n. e.“ See näitab et „Walwe“ wastased abinõusid ei wali, kui aga „Walwet“ wäärata saaks. Aga „wiha pimestab“; nii ei näe ka Org, et „Walwe“ just Wabariigi kohtuid kõige rohkem usaldab, nende hooleks Orgi asja otsustada jättes; ja et „Walwe“ kõige suurem soow just ongi, et kõik riiklised kuriteod ja kelmused mis Wabariiki äraneelda ähwardawad, Wabariigi kohtute ette jõuaks. Selles mõttes töötabki „Walwe“, et wõimalikult kõik riiklised wäärnähtused, mis seadusewastaselt ülemate poolt maha maetud, jälle Prokuratuuri algatusel kord walgust näeks.

Üks osa wõimumehi, kellele „Walwe“ ka walu tegi, ei saanud muud teha, kui kee-

lata oma wõimu ja mõju alustel „Walwes“ kaastöö tegemise ja andmete andmise, ähwardates keelust ülesastujaid ajawiitmata kohtade pealt tagandada. Mõned on juba selle ähwarduse täidesaatmise ohwriks langenud.

See kõik näitab kui palju tööd ja wõitlust weel ees on, enne kui Eesti kodaniku iseteadwus ja kodaniku õigusetunne mõjule pääsewad ja waba kodanik wälja areneb, kes „õigusele ja seadusele ja wabadusele“ rajatud riigis tõesti õiguse seaduse ja wabaduse täies ulatuses maksma paneb.

Aga „Walwe“ wõib ka rahulolles kinnitada, et töötajate ja wõitlejate arw Eestis aina kaswab, kes samuti kui wabadussõjas ka nüüd teawad, mille eest nad wõitlewad ja tööd teewad. Ja palju tõsiseid eestlasi, kes olude sunnil warematal aegadel kodumaalt lahkusid ja wäljapool kodumaad enestest mehed tegid, kelle tööd wõõrsil kõrgelt hinnati, anduwad nüüd kodumaale jõudes ja meiega ühinedes neile omase agarusega ja töökusega kodumaa parema olukorra loomisele, kasutates selleks endi laiu teadmisi.

„Walwe“ omalt poolt püüab wankumatalt endisel wiisil edasi oma ülesannet täita ja wäsimata oma kõrget eesmärki kätte saada, et „Eesti wõiks kaswada tõeliseks wabade kodanikkude õigusriigiks, kus wabadust ja õigust puutumataks peetakse ja seadust austakse“.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus.

1922. a. jaanuari-kuu 14. päewal Tallinna-Haapsalu Rahukogu Kriminaal osakond omal korraldawal kohtuistungul, järgmises koosseisus:

Abiesimees: P. Wälbe,

Kohtunikud: W. Issajeff ja O. Hoffmann,
Prokurori abi: T. Rõuk'i ja

Sekretari abi: F. Palgi juuresolekul

kuulas kriminaal osakonna juhataja abiesimehe P. Wälbe ettekannet seadusewastase juurdluste toimepanemise ja lõpetamise kohta kriminaal seadustes ettenähtud ja ametnikkude poolt toimepandud kuritegude üle nende ametnikkude ülemuste poolt, mis sagedasti erakaebtuste läbiwaatamisel ette tuleb, kus erakaebtustele terve rida dokumenta juurde lisatud.

Neist dokumentidest selgub:

1) et meil seniajani laiemates ringkondades makswat riigi korda ei tunta, eriti ametnikkude wastutusele wõtmist ametlaste kuriegede eest. Suuremal arwul antakse kaebtused ametnikkude wastawatele ülemustele, kuna põhiseaduse § 16 järele meil ühtegi eelluba ametnikkude wastutusele wõtmiseks tarwis ei ole ja igal juhtumisel tuleks kaebtusega prokuratuuri walwe ehk sellele alluwate asutuste poole pöörata;

2) ja, et wastawad kõrgemad ametnikud wõttes sarnasi kaebtusi wastu, alustawad ja toimetawad juurdlusti omale alluwate ametnikkude kaudu, ka sarnastes asjus, mis kindlaid kriminal sedustes ettenähtud kuritegude tundemärke sisaldawad. Weel enam

sarnad ametnikud, peale juurdluste toimepanemist lõpetavad seadusewastaselst oma wõimuga sarnasi juurdlsi kodusel teel, ilma prokuratuurile sellest teatamata.

Ettekannet läbiwaadates ja Prokuröri abi arwamist ärakuulates Talinna-Haapsalu Rahtukogu silmaspidades:

1) et sarnane seadusewastane talitamine riiklisest seisukohast otse hädaohtlik on, takistades ametlaste kuritegude awalikuks tegemist;

2) et sarnane kaebtuste andmine ja wastuwõtmine sagedasti põhjusi annab ametnikkudele, kelle peale sarnane kaebtus ülemuste ees tõstetud, ja wiimaste poolt ametnikkude kasuks kodusel teel lõpetatud, era-kaebtust kohtus tõsta laimamise pärast, kuna õieti saadetud kaebtuse korral, mis eneses sihilist walet sisaldab, üleüldises korras walekaebajad wastutusele saawad wõetud N. S. § 940 põhjal;

3) et Kr. Kpd. Sead. kindlasti äratähendatud on need isikud ja asutused, kelle poolt juurdlsed alustatud ja toimetatud wõiwad saada ja kellel õigus juurdlsust lõpetada on ja

4) et peatükk Kr. Kpd. Sead. mis ennem ametlaste kuritegude juurdlsuste kohta

maksew oli, mille järele ülemastel õigus oli ka kriminaal tundemärke sisaladawaid juurdlsusi alustada, juba Wene Ajutise Walitsuse poolt 1917. aastal rakswusetaks kuulutatud on,

m ä ä r a s :

Kohtupalati prokuröri poole pa>wega pöörata ära seletada ministriumidele, et sarnane juurdlsuste alustamine ja toimetamine ülemuste poolt alluwate ametnikkude kohta seadusewastane on ning saab kwalifitseeritud kohtu poolt kui wõimu liialdus ehk tegewusetus (N. S. §§ 338—341) ja kodusel teel juurdlsuste lõpetamine, milles kuriteo tundemärgid pärastisel eeluurimisel awalikuks tulewad, kui kuriteo warjamine (N. S. § 124), peale selle nõuda wälja kõik sarnasel kodusel wiisil toimetatud ja lõpetatud juurdlsused kohtupalati prokuröri; ja käesolewa määruse ärakirjad, tema tähtsuse tõttu üleüldsuse suhtes, kõigile Tallinnas ilmuwatele ajalehtedele saata.

Algmäärus tarwiliste allkirjadega.

Awaldame selle ülitähtsa määruse kergendatud tundega, teates, et see kindlasti tõrwendawalt mõjuma saab.

Toimetus.

Wälisministeeriumi kaubamaja.

(Awaldame lühendatult. — Toimetus.)

Wälisministeeriumi „kaubamajast“ ja tema igasugustest ärioperatfioonidest, mis Eesti ja Wene wahel käimas, kusjuures wälisministeeriumi tiywa all kõiksugust musta ja kahtlast äri aetakse, sellest on Eesti ajakirjanduses wäga palju kõnet olnud. Kuid kunagi ei ole wististi niisugune äriajamine sarnast süsteemi omandanud, kui möödäläinud aastal, kunagi ei ole ka Eesti ajakirjanduses selle üle nii palju kaebatud, kui möödäläinud aastal.

Selle peale on walitsuse kui ka riigi kodanikkude tähelpanu peajoontes pööratud, on üleüldistes lausetes kõneldud, üksikasju ette toomata jättes.

Loodeti ja oodati et üleüldistest kaebtustest jatkuma peaks. Kuid need ootused on asjatud olnud. Keegi, kellesse see asi puutub, ei ole waewaks wõtnud, kui ainult mõnede üksikute ametnikkude ametist wabastamine maha arwata, parandust tuua.

Mis see „wälisministeeriumi kaubamaja“ õieti on, kuidas ta oma asju ajab, kui lohakkalt sealt riigi huwisid tähele pannakse,

kuidas „riigi“ ja erihuwid üksteisega seotud on jne., kõigest sellest annawad kõigeselgemalt tunnistust allpool toodud wäljawõtted rewideerimise aktist.

1921. a. 2.—20. aprillini wõeti Moskwa kontroll-opteerimise komisjoni päewakäsu nr. 64 põhjal sellesama komisjoni majanduse ja raamatupidamise rewideerimine ette. Rewideerimist toimetasi: esimees J. Wender, liikmed A. Tõlk ja A. Lond.

Sellel rewideerimisel konstateeriti, nagu rewideerimise aktist nr. 3 sõnasõnalt lugeda:

„1. Raamatupidamine ei jõua majanduse operatsioonidele järele. Ainult memoriaal, puhas kassa ja wäliswaluuta raamatud sisaldawad andmeid 1. aprilliks s. a., pea-, reskontro- ja ladu-raamatud on kuni 1. weebruarini peetud ja sellega siis kaks küud maha jäänud. Inwentuuri raamat puudub üleüldse (!). Nimetatud põhjustel puudub wõimalus täielikku pilti praeguse majanduslise seisukorra ja

bilansi kohta saada, mispärast ka rewisjoni komisjonil kindlaks tegemata jäi, kui palju on komisjonil oma warandust ning maksmata ja saamata wõlgasid. Iseäranis tuleb tähele panna, et komisjonis saadud toidu- ja tarbeained ei saa mitte kohe peale wastuwõtmist raamatusse sissekantud, waid **k u u d e l õ p u l k o g u s u m m a d e g a (!)** missugune kord soowimata wõimalusi järeldada laseb. Ja sellepärast lähewad raamatupidamise andmed ladu seisuga pea kõikides produktides suurelt lahku. . .“

„Laekahoidja kassaraamat peetakse korraldumalt: raamat nõõritud, kuid pitseerimata, kokkuwõtte summad lehekülgedel ainult pliiatsiga märgitud, jaanuari-, weebruari- ja märtsikuude bilansid tegemata, terwed kui ka pooled leheküljed wahele jäetud. Laekahoidja kassaraamatu pliiatsiga märgitud saldo 1. aprillini ei käi ramatupidaja puhta kassaga kokku. Tsaari-, duuma- ja Kerenski-rahade arwed puuduwad laekahoidja raamatus üleüldse.“

Punkt 2. all loetakse rewideerimise aktis üles need summad, mis ramatutesse sissekirjutamata, nagu ametnikudele wäljaantud piirituse summad, hra Kartau kingituse kuld katted ja muud.

Rewideerimise akti 3. punktis on öeldud:

„Komisjoni majapidamise kohta peab tähendama, et tema oma majandusline asjaajamine weel teiste Eesti wabariigi ametiasutuste ja eraäridega segatud on, nõnda et wäga raske wahet teha, kus komisjoni hurwid lõpewad ja erahuwid hakkawad. Raamatutest ja laduseisust on näha, et wälisministeeriumi majandusosakond Moskwa kontroll-opteerimise komisjoni kaudu oma majanduslisi asju ajab, kui ka mitmesuguseid toiduaineid komisjoni warustamiseks saadab, osalt tellimiste järele raha eest, osalt aga ilma rahata komisjoni nõusolekul. Peale selle on mitmesugused ained, mis wälisministeeriumi poolt suuremal arwul wälja saadetud, kuid tee peal kaduma läinud, nagu kartulid ja puud. Seni on selgusetu, kas tellimata ja rahata saadud ainete eest komisjonil maksta tuleb ja kui palju, sest osalt on need ained kõlbmata siia jõudnud ja odawamalt ära müüdnud kui Tallinnas sisseostetud. Peale selle on wälisministeeriumi poolt saadetud piirituse wastu kaubawahetusi toime pandud, mille üle rewisjonikomisjonile majandusülema poolt andmeid ja seletusi riigi saladuste põhjal ei antud. Dokumentide põhjal selgus ka, et mitmetele eraisikutele, W-le Adamsonile, Soots'ile, Laussenile ja

teistele suuremal arwul A. Lellepi arwel toiduaineid wäljaantud odawamate hindadega, kui komisjoni oma ametnikkudele, mille kogusumma märtsikuu jooksul umbes 85.000 Emk. ja 800.000 nõukogude rubla wälja teeb. Mingisugust selgust tähendatud operatsioonide kohta raamatutest leida ei ole. A. Lellepi seletuse järele olla see kõik salajates riigi huwides tehtud, mille kohta tema seletust üksnes komisjoni esimehele anda wõiwat. Tallinnas komisjonile toidu- ja tarbeainete saatmine ja siin wastuwõtmine ei sünni mitte soowitawas korras ja wõimaldab komisjoni huwides lubamata nähtusi. Ained sadetakse wälisministeeriumi kaudu kaaskirjade järele, milles ainult kohtade arw tähendatud, kuna ainete arw ja nimetused puuduwad. (!) Kirjawahetuses A. Lellepi ja wälisministeeriumi majandusülema A. Saare wahel on mõnesugused sellekohased andmed leida, millest siiski wõimata selgust saada.“

Kuidas meie wälisministeeriumi kaubamaja töötab ja kelle „salajastes“ huwides ta töötab, selle kohta räägib ülewaltoodud wäljawõte rewisjoni aktist selget keelt.

Selle lisaks tuuakse aktis rida toiduaineid, nagu 5 pitseeritud kasti wõid — kokku 10 puuda, siis terve rida pitseeritud kastisid piima, peki ja muude toiduainetega, mis Tallinnast 15. märtsil m. a. wälisministeeriumi kaaskirjaga Moskwa opteerimiskomisjoni nimele saadetud ja toiduainete tagawarasse üleswõtmata jäetud. Aidamehe ja A. Lellepi seletuse järele olla need ained mitte komisjoni, waid wälisministeeriumi majandusülema Saare omad. (!) Peale selle olla aidamehe seletuse järele A. Saarele ühes pitseri all leitud ainetega ka mitmesuguseid teisi aineid sissetulnud, nagu suhkrut, soola ja muud.

Kui sügawalt komisjoni asjad erahuwidega segatud, selle tõenduseks juhib rewideerimise akti tähelpanu saabaste loo peale. Mõõdaläinud talwel on komisjon 58 paari säärega saapaid ja 15 paari kamasse omandanud. Sellest on ainult osa ametnikkudele wälja antud, kuna ülejäänud saabaste kohta midagi raamatutes leida ei ole. A. Lellepi seletanud, et saapad olla tema isikliku piirituse wastu wahetatud ja komisjonile antud, kuna ülejääk tema isiklik omandus olla. Umbes sarnane lugu on olnud ka komisjoni ladus leitud kalewi ja teiste riietega.

Mis ametnikkudele toiduainete ja tarbeasjade wäljajagamisesse puutub, siis on osa ametnikka neid aineid õige wabalt saanud, kuna teine osa komisjonile kuni 100 pro-

tsenti wahetasu maksma on pidanud. Peale selle on rewideerimisel leitud, et ladudes uinete alalhoidmise juures puudub tarwilik kord: komisjoni oma ainete hulgas on mitmesuguste wõrraste asutuste ja eraisikute ained ilma wahet tegemata.

Mis aga kurikuulsasse piirituseesse puutub, siis on rewideerimisel leitud:

„Peaaine wahetamise operatsioonideks on piiritus, mida 4421½ toopi ladus leidis. Majandusülemä seletuse järele ei olla see mitte komisjoni, waid kellegi ministeeriumi oma. Mitmekordsete nõudmiste peale waatamata ei suutnud majandusosakond kuni rewideerimise lõpuni mingisuguseid andmeid piirituse sissetuleku, wäljamineku ja ülejäägi kohta anda, mispärast selle kõige tähtsama aine läbikäik rewideerimata jäi.“

Lõpuks seletatakse rewideerimise aktis, et komisjonis mitmekordsete juba waremate nõudmiste peale inwentuuriraamatut mitte sisseseatud ei ole, on ainult üksikuid katseid tehtud, millest selgub, et suurem osa komisjonis leiduwast warandusest mitte komisjoni oma ei ole, nii et lõppudelõpuks inwentuuri rewideerimine wõimata oli. Nagu toimetusel teada, ei olewat inwentuuriraamatut tänapäewani olemas.

Need on tähtsamad wäljawõtted ülemalnimetatud rewideerimise aktist.

Oleks loomulik oodata, et kõige selle järele vähemalt mingisugune katsegi oleks tehtud neid karwu püstiajawaid wäärnähtusi kõrwaldada. Kuid ei midagi selle-sarnast.

Muidugi sisaldab ka rewideerimise akt lõpuks rida punkte, kus nende wäärnähtuste kõrwaldamist nõutakse. Aga seda ei ole arwanud keegi waewaks tähele panna. Seda lõendab muu seas kiri, mille üks komisjoni liige seitse kuud pärast rewideerimist, 31. oktoobril m. a. nr. 195 all komisjoni esimehele saatnud ja kus seletatakse, et „wäärnähtused, mis kodusel rewideerimisel hrade Wenderi, Londi ja Tölki poolt aprilli algul ilmsiks tulid, alles kõrwaldamata ja reguleerimata on ja et kogu komisjoni tegewuse ajal keegi pole rewideerinud komisjoni majandusosakonna piirituse, sahariini ja teisa salajaid operatsioone, mida majanduse juht alati ima kontrollita toime-taand on.“

Kuidas niisugune talitamiswiis, nagu see wälisministeeriumi kaubamaja tegewus, mitte üksi halwawalt siseriigis ei mõju, waid ka wahekorda Wene walitsusega rikub, selle peale oleme wäsimatalt juba ennemalt tähel-

panu juhtinud. Selle tõenduseks olgu järgmine dokument ettetoodud:

Augustikuul 1921. a. on Wene wälisajade kommissariaadist nr. 6753/I all Eesti saadikule Moskwas allpool eestikeelses tõlkes toodud kiri Menshinski allkirjaga saadetud:

„Siia juurde lisades wälisajade kommissariaadi poolt tõekstunnistatud ärakirja Eesti kontroll-opteerimise komisjoni majandusülemä kirjast, mis komisjoni templiga warustatud ja kus Wene wälisajade kommissariaadi teenijate kooperatiiwile kaubanduslisi ettepanekuid tehakse toiduainete murefsemise asjus, — annan selle dokumendi Teile seisukoha wõtmiseks. Ühtlasi palun Teid teatada, missugused alused on seks Teie arwates olemas, mis nimetatud komisjonile sarnaseks wäljaastumiseks õigust annawad, kust on päritud need kaubad, mida komisjonil nähtawasti ülearu olemas on ja mida ta wõib kooperatiiwidele pak-kuda ja kas Teie arust niisugune tegewus kokku käib nende walitsusliste kohustus-tega, mida Eesti komisjonil täita on. Pean Teile tähendama, et käesolew juhtumine, ühenduses selle kirjawahetusega, mis mõle-mate walitsuste wahel opteerimiskomisjoni diplomaatilise posti õiguste kärpimise kohta käimas on, wiimasele küsimusele wäga tõsise tähenduse annab.“

Selles kirjas awaldatud walusateks etteheideteks meie walitsusasutusele Wene nõukogu walitsuse poolt oli põhjust annud Moskwa opteerimiskomisjoni kaubapak-kumine Wene wäliskommissariaadi amet-nikkudele 27. juulil 1921 a. Ja sellel kirjal oli ka tõepoolest komisjoni pitsat all, kuna kauba nimekiri erilehel ehk „wjedomostil“ kaasa oli pandud !!

Kuid kõigist sellest hoolimata, kõigi awalikult tõstetud nurinate ja hoiatuste peale waatamata, sellest hoolimata, et „omawahelistel nõupidamistel“ tõendatud olla, et niisugustele pöörastele nähtustele lõpp olewat tehtud, — töötab wälisminis-teeriumi kaubamaja priskelt ja takistama-talt, kõigile nurisejatele näkku naerdes, edasi.

See on isegi Moskwa opteerimiskomm. kopsu üle maksa ajanud, nagu seda tõen-dab komisjoni kiri meie wälisministeeriumi Wene osakonna juhatajale 30. dets. m. a., s. o. waewalt kahe nädala eest, kus tungiwalt palutakse mitte enam kellegi M. Kagani pakkisid Moskwa saata. Wiimane niisugune pakk tulnud Moskwa wälisminis-teeriumi kaaskirjaga nr. 18.869 all, kus

500.000 nõukogude rubla sees olnud ja väljaandmiseks oli määratud Ljalinile, kes raha wastuwõtmisel tunnistuse ette näitas, et ta we-tsheka teenistuses seisab! Niisuguseid pakke on M. Kagan komisjoni tõenduse järele õige tihti välisministeeriumi kaudu Moskwa saatnud.

Ja sellejuures on Eesti Punane Rist igasuguste takistustega wõitlema pidanud!

Lõpuks wäga kujukas kiri, mille üks endine ehk praegune välisministeeriumi ametnik teisele välisministeeriumi ametnikkule Tallinnast 14. detsembril m. a. Moskwa saatnud. Kiri on järgmine:

W. a. hra K.!

„Kirjutasin omal ajal hra Lellepile paar kirja, aga neil ei olnud mingit tagajärge. Katsun nüüd Teie kaudu, arwan, ehk Teie läbi rutem reageerib. Sain Teie arwe kätte, kuid saadetud plaatinat hra Saare käest vastu pole wõtnud weel, sest arwet läbi waadate. leidsin, et hra Lellep minuga koguni h...! on talitanud. Nii oma inimesi rööwida on koguni wõimata oodata. Esiteks — maksis ta minu ajal kilo eest 585.000 ja ütles ka minule sel korral kindlal sõnal isiklikult. Arwes on aga odawamalt üles antud. Teiseks — sel ajal, mis ma wäga hästi tean ja ka praegu tõeks teha wõin, maksis plaatina 350.000. Weel hulk aega peale minu tagasisõitu ei läinud ta üle 400—420 tuhande. Arwesse on aga üleswõetud 850.000. Kolmandaks — kui sahariini mitte sel korral ära ei müüdnud, siis on praegusel ajal tal ka sootu teine hind, aga mitte 575.000, nagu arwesse wõetud. Neljandaks — Bauerile ja mõnele teisele, mis weel peale minu likwideeriti ja mis mulle kõik wäga hästi teada, maksis hra Lellep raha wälja kursiga 6 Eesti marka 1000 sowjetti. Wiimasega wõiks ma, et see asi juba kord nii kaugele aetud, ka leppida ja ei oleks mul enam mingit pretensioone. Olen kindlas arwamises, et hra Lellep mulle ülekohut on teinud ja palun tungiwalt arwet täielikult läbi waadata ja kohe parandada. Igal juhtumisel ootan järgmise kulleriga Teie lühikestki teadet. Et ma hra Lellepi wenitamiselega selle asjaga wõimatunasse seisukorda olen pandud, siis olen sunnitud kõike samme ära tarwitama, et wähemalt wõrrast rahagi tagasi saada, mis kast maksis, ja peaksin sellepärast wiimase äärmuseni minema, mis ma ei usu, et hra Lellepile soowitaw oleks.“

E. W.

Wabariigi walitsuse kätte on usaldatud Eesti rahwa hea käekäik, ta peab selle eest hoolt kandma ja wastutama, et rahwa organismi mitte lõpuni ära ei kihwtitaks.

Kas walitsus tõepoolest soowib, et seda musta pesu ikka weel awalikult edasi pestakse, kõlgi ausate Eesti kodanikkude häbiks ja meie waenlaste rõõmuks.

On kõige wiimane aeg siin põhjatikult puhastustööd teha. Kuid ärge weeretatagu selle juures süüd mitte ainuüksi wähemate ametnikkude ja „strelka“ meeste peale, ärge lepitagu ainult üksikute ametnikkude lahtilaskmise ehk koguni ümberpaigutamiseks.

Awalik arwamine nõuab tungiwalt ja karedalt, et wastutust peawad kandma eestkätt need, kes niisugust korruptsiooni sallinud ja lubanud, ehk koguni ise kaasategawad on olnud.

Siin on esimene sõna prokuratuuril.

Praegune välisminister A. Piip on wastutaw kogu ministeeriumi tegewuse eest.

Riigiwanem, kelle käes walitsuse üldustamine, walitsuse tegewuse üleüldine juhtimine, üksikutelt walitsusliigetelt arupärimise õigus, peab awaldama rohkem algatuswõimet, suuremat püsiwust ja järjekindlust riigielu terwendamiseks.

„Päewaleht“

Lisame eelolewale oma poolt juure ühe optandi teadeande, mis järgmiselt käib: „Kui mina 1920 aastal Moskwa opteerimise komisjonis teenisin, siis oli komisjoni esimeheks Saar, liigeteks Simm ja Lellep. Terwe komisjon ei olnud mitte opteerimise komisjon, waid suurem kaubamaja. Ohtegi komisjoni liiget ei olnud, kes ei oleks kaubelnud. Toodi Eestist kastides kinnipitseeritud piirituse kolonnesid. Iga liikmele tulid erakastid ja igaüks müüs oma piiritust ja sahariini. Saadud raha eest ostis igaüks omale kuld ja hõbe asju, kallid riideid waipe ja nahku ja saatis diplomaatlistes pakkides Eestimaale. See oli kõik nende liigete isiklik sissetulek. Rõhutan, et ühtki liiget ei olnud, kes määratult ei teeniud. Iga õõsi peeti suuri joominguid Wene teatri etentajatega. Niisamati töötasid ka segakomisjonis polkownik R., adw. P., kapten W., kirjanik P. ja adw. R.“

29. septembril 1920 a. teatas Narwa piirikontrolli punkti kontrolör raportiga nr. 97, piirikontrolli ülemale mu seas: „Peale selle ja alatasa pöörawad meie välisministeeriumi kurjeerid minu poole palwega, et mitte wene lastele teha suuri raskusi toiduainete wäljawedamises, sest siis juba wenelased midagi läbi ei lase. Niisuguste palujate hulka kuu-

luwad mu seas Moskwa opteerimise komisjoni esimees hra Kartau ja kurjer Leo Wirro.“ See raport oli omas bürookraatlikes ringkäigus, nagu kord ja kohus välisministrini jõudnud ja seal waibunud nagu palju teisi.

Kõik mäletawad weel väga hästi, kuidas terawa toiduainete puuduse all sel ajal kan-

natasime. Aga mis hoolisiwad sellest niisegused mehed kui Kartau, Lellep ja sajan ded nende sarnased. Välisministeeriumi keldrites Tallinnas mädanesisid Eesti Puna seristi saadetused, mis määratud olid surmani puudust kanatawatele suguwendadele Moskwas: nende asemel täideti wagunid kelmide riigiametnikkude kaubaga.

Awalik protest Wabariigi põhiseaduse rikkumise vastu.

Eesti Wabariigi põhiseaduse § 13 ja § 14 ütlewad:

„Eestis on wabadus omi mõtteid awal dada sõnas, trükis, kirjas, pildis wõi kujutuses. Seda wabadust wõib kitsendada ainult kõlbluse ja riigi kaitseks.

Tsensori Eestis ei ole.

Eestis on kindlustatud sõnumite ja kirjade saladus, mis edasi antakse posti, tele grafi ja telefoni wõi mõnel muul üldtarwi tawal teel. Erandid teha on õigus koh tuwõimudel seadustes ettenähtud juhtu mistel.“

Kuid meie ees on kirjaümbrik, adres seeritud Selli Sanatoriumi, üle Hagudi, mis Tartus posti peale pandud, sest ta kannab Tartu postitemplit, kuupäewaga 19. 12. 21. ja peale nende weel kummagil poolel üht kolmenurklist templit tähtedega: S. K. ja

nende all mingisugune märk, ning templi paremal serwal, w. jaspool, märkus: 19.-12.-21. Kiri oli saaja kätte kinnipan dult toodud, kannab aga lahtitegemise ja uuesti kinnipanemise märkisid.

Meie teame, et niisugune nähtus sõja ajal arusaadaw on, aga nüüd kaks aastat pärast sõja lõppu, rahuajal, pealegi Tartus, kus isegi sõjaseadus ärakaotatud, peame meie kirjade tsenseerimist täielikuks Wa bariigi põhiseaduse rikkumiseks, mille was tu kindlalt protesteerime ja wastawate wõl mude tähelepanu, kelle ülesanne on Wa bariigi põhiseadust kaitseda, selle põhisea duse rikkumise peale juhime.

Lisame juurde, et eeltähendatud kiri mitte ainuke ei ole, mis mainitud tsensee rimise märkisi kannab, waid toimetusesse on toodud hiljem palju sarnaseid näha.

Riiklised kelmused maareformi alal.

„Walwe“ on tutwustanud lugejaid juba nii mõnelgi alal tehtud riikliste kelmustega, millede läbi wabariik miljardisi markasi kahju on kannatanud. Lugejad on lugenud riikli si kiritegewusi, mis otse muinasjutuliselt kõlawad, kuid siiski tõsiasjad on. Aga et riigiametnikud ka emakese maa kallal laialt kelmusi toime panewad, on „Walwe“ luge jatel seniajani teadmata, sellepärast tutwus tan lugejaid ka seda sorti riikliste kel mustega.

Mõisate tükeldamise puhul jääb ena masti igas mõisas enam ehk vähem jagu heinamaid n. n. riigi tagawara heinamaadeks. Need tagawara heinamaad annab kohalik ringkonna walitseja Põllutööministeeriumi wastawate korralduste põhjal igal suwel tükkide wiisi loomapidajatele maata inimes teile wälja, kas enampakkumise teel ehk juba kindlaks määratud hinna eest. Iseenesest mõista, et ringkonna walitseja igalt heina-

maa lapi saajalt ka raha saab ja igale raha maksjale ka kwiitungi peab andma. Ja ta peab ka iga kwiitungiraamatu kontsa järele kassaraamatus sissetulekuna näitama, kui palju ta kellegilt raha on saanud. Kuid igal ringkonna walitsejal ei pruugi enesel minna mõisa metsa heinamaid jagama ja igalt heina maa tüki saajalt raha vastu wõtma. Nupukas ringkonna walitseja wõib kogu mõisa tagawara heinamaad ainult ühe isiku le wälja rentida, wõtab temalt raha vastu, annab temale kwiitungi wälja, kannab selle järele rahasumma kassaraamatusse ja asi korras! See üks isik jagab, teadagi head wahekasu wõttes — maa maatainimestele wälja. Selwiisil petetakse riiki, petetakse kodanikka.

Nõnda on olnud lugu mullu suwel Kais mal, Pärnumaal. Tolleaegne ringkonna wa litseja Joh. Pallo annud Kaisma mõisa taga wara heinamaad Kaisma walla ostetud koha

omaniku Jaan Eisenbergile rendile ja ka maata inimestele edasi rentimiseks, kes muidugi mõista kõige paremad tükid enesele jättis, olgugi, et temal riigi tagawara heinamaade rentimiseks wast alles siis õigus oleks wõinud olla, kui juba teised maata inimesed heinamaaga rahuldud.

Tähendud heinamaa eest on ringkonna wallitseja Joh. Pallo ringkonna wallitsuse kassasse 4000 (nelituhat) marka Jaan Eisenbergilt wastu wõtnud. — Aga J. Eisen-

berg wõttis üle 13.000 (kolmeistkümmend) tuhande teistelt inimestelt. — Iseenesest mõista polnud tema enam kohustatud selle üle arweid pidama ega kellegile aruandma.

Nii on kodanikud, maatainimesed, mainitud maa tarwitamise eest üle 13.000 marga renti maksnud, riik aga ainult 4000 marka saanud. Siin ei ole küll suure summaga tegemist, siiski küll suure jultumisega, millega riiki ja kodanikka petetakse.

O—s.

Wiimane aeg on käes parandamiseks.

Kuritarwitused riiklise waranduse kõrwalettoimetamise alal tulewad ilmsiks siin ja seal. Warastakse mis kätte saadakse. Seal juures katsutakse kuritarwitusi kus wähegi wõimalik kinni katta: Süüdlased salgawad oma süüd südilt ja mis iseloomulik, kui hakkad nendelt kirjalikult seletust nõudma, siis antakse see nii keeruline ja pealt näha tõenäoline, et tahes wõi tahtmata hakkad mõtlema, et siin lihtsa eksitusega wõi koguni süütusega on tegemist. Seletuse andmise juures püütakse rohkem süüd teiste kaela ajada ehk vähemalt asja tumestada, et sellest kuidagi aru ei taha saada.

Üleüldine nähtus, mida teab igaüks, kes wähegi riikliste asutuste kirjawahetusega tuttaw, et keegi ei taha järelepärimistes ka kõige lihtsamate peale otsekohe wastata, wastatakse põiklewalt poolikult, tarwitakse wastuses terawaid ja haawawaid lauseid, mispärast tuleb kirjawahetust täiendamiseks tagasi saata. Sagedasti tuleb ette, et asutus, kellelt otsekohest wastust wõib oodata, saadab kirjawahetuse teisele asutusele täitmiseks, see kolmandamale j. n. e. Lõpude lõpuks tuleb kirjawahetus täitmata ikkagi tagasi. Isikud, kellede poole järelepärimistega pööratakse nõudwad teateid nendele allawatelt ametnikudelt, need oma korda teistelt j. n. e. Niisugune „wastus“ saadetakse asutusele, kust järelepärimine saadud. Seal juures ei wõeta waewaks järelewaadata kas kõik nõutawad teated on olemas; koha peal muidugi selgub nagu harilikult wastuse puudulikkus ja kirjawahetus saadetakse täiendamiseks tagasi. Nõnda wõib tähele panna, et mõned kirjawahetused on alalisel ringreisil; rändawad asutusest asutusesse, ja aina kaswawad paksemaks. Iga vähem kui paber on kahe — kolme allkirjaga kin-

nitatud ja tihti ka ametliku pitseriga. Paberitele kirjutatakse resolutsioon. peale, mis paberi sisu oma alla täiesti matawad, nii et sellest kuidagi aru ei saa. Need resolutsioonid kirjutatakse jälle oma korda ümber ja kinnitatakse jälle mitme allkirjaga. Kaua aegse asutusest asutusesse, Pontiuse juurest Pilatuse juure, rändamise tagajärjel muutuwad mõned kirjawahetused koguni räbalateks, nii et sisust et taha kuidagi jägu saada. Kui nüüd juhtud niisuguse „kõigiti korras ja täidetud“ kirjawahetuse tagasi saama, mis tihti peale 50 — 60 lehte ja rohkem paks, siis kulub palju aega ja waewa selleks, et selle sisust aru saada. Sagedaste aga juhtub, et asi on üsna lihtne, ja neis 50 — 60 lehe peale kirjutatud, oleks wõidud 1 — 2 lehe peale mahutada. Aga kõige hullem on see, et tihti tuleb ilmsiks, et niisugust paksu „kõigiti korras“ kirjawahetust tuleb weel kuhugile ameti asutusse täiendamiseks saata, ja hea on kui see ameti asutus nõnda suuremeeleline on ja äratäidab; wõib ju olla, et saadab täitmatalt tagasi, wõib ka olla — saadab kuhugile mujale ja siis algab jälle uus ringreis, mis jällegi kuude wiisi saab kestma.

Wiimane ag on käes, et kainei arusamisele tulla ja rohkem produktiivlisemattööd tegema hakata, kuna kõik asjata kirjawahetus, ja Wenaegne paberi määrimine kõrwa le jäägu.

Wiimane aeg on käes, et ausad ametnikud kurjatgijad oma perekonnast wälja heidaks ja neid põlgtuse alla paneks, kui seadus ei suuda sedateha.

Aus wabariigi ametnik.

Kas leidnb Eestis õiguse- ja tänutunnet?

Läinud aasta sügisel wabanes 5. jala-wäe polgu 5. roodu sõdur Aleksander Mäe-berg demobilisatsiooni tõttu wäeteenistusest ja asus Wiru maakonda Sagadi Oando mõisa oma naise juurde elama. Tema naine asus Oando mõisa metsaülemajajas, neljateistkümnendamas toas ja 13 tuba olid tühjad. Metsaülem Blossweldt elas ise Sagadi mõisas mõisa majas. Kui Aleksander Mäe-berg koju jõudis käskis metsaülem Blossweldt teda korterist välja minna, toonitades, et temale see tuba tarwilik olewat, sest metsaülem pidawat sinna sisse kolima. Kui Mäeberg näitas, et on ju 13 tühja tuba ja see neljateistkümmes tuba on kõigest kaks ruut-sülda ja et temal kuhugi minna ei ole, jäi Blossweldt oma nõudmise juurde, lubades välja wisata, kui ise ei lähe. Et mitte õnnetusse sattuda, ilmus Mäeberg Wiru maakonna metsaülem Rudolf Krussi juurde ja palus sellelt luba kohale jäämiseks. Palwe jäi tähelepanemata. Siis käis Mäeberg ähest ametasutusest välja teisest sisse õmale õigust ja kaitset otsides, kuid ikka juhutati teda Krussi juurde. Mees käis kümnekond kordi 28 wersta Sagadist Rakwere, aga selle peale järgnes kohtuotsus, nimelt Mäeberg oli välja mõistetud. Detsembrikuus 1921. a. ilmus kohtu priistaw Kütt Sagadi Mäebergi välja wiskama. Kohale jõudes leidis, et majas kus Mäeberg asus oli 13 tuba tühjad ja neljateistkümnendamas wäikeses toas asus demobiliseeritud sõdur Aleksander Mäeberg, kellel naine ja 1½ a. laps oli ja kuhugi minna ei olnud. Seda nähes jättis kohtupriistaw Mäebergi lumesse wiskamata ja pikendas Mäebergi wäljaminemise aega kunni 20. detsembrini 1921. a. Siis läks Mäeberg metsade peawalitsusse, kust ta Peawalitsuse ülema hra Kitsingi allkirjaga tunnistuse 10. jaanuarist 1922. a. nr. 812 all sai, missugusega lubatakse Mäebergil kunni 1. maini 1922. a. korteris elada ja et siis toa mitte wabastamisel välja wisatakse. Nii on lugu selle sõduriga. Mees peab 1. mail kuuse alla kolima, sest ta tahab ju maad Oandult saada.

Sagadi metstkonna ülema (von) Blossweldi tegewus, mille läbi riik sajad tuhanded kahju kannatanud, mõisnikud aga suuremal arwul metsa saanud, kui lubatud, on juba waremalt ajakirjanduses kõne all olnud.

Et näidata missuguse isikutega meil eelolewa loo juures üldse tegemist ja missuguste tumedate isikute kätte on usaldatud riigi warandused ja riigi kasude kaitsmine, olgu siin kohal awaldatud järgmine dokument:

WOLITUS.

9. jaan. Eesti Rahwamajanduse Walitsuse Põllumajanduse osakond wolitab sellega, selle tunnistuse ettenäitajat, sellesama osakonna metstaasjanduse toimkonna ametniku sm. Rudolf Kruus'et — Oru, Jõhwi, Kohtla, Wägewa, Buka jaamad ümbrusest Laia roopaliste raudteede juhataste materjali muretsemise osakonna poolt toimepandawat puude wedu raudtee tarbeks nii korraldama, et weokohustus wõimalikult õhtlasemalt ümberkaudsete waldade elanikude peale langeks, ja wedu kõige otstarbekohasemalt toimetatud saaks.

Selle juures palutakse raudtee walit-
sust sm. Kruus'ele raudteel liikumiseks, ametkohuste täitmise otstarbel, mitte takistusi teha ja kirjutakse wastawate wallanõukogudele ette, kõiki sm. Kruuse poolt tehtud korraldusi täita ja temale korteri, toidu ja küüthobuste muretsemiseks wastutulla.

R. Kruus.

11. jaan. 1919.

Pean tähtsana, et sel ajal, kui seda wolitust sepsiteti ja hr. sm. Kussi wolitused „Buka“ jamani laiendati, olid taganewad „seltsimehed“ juba otsaga Jõhwis, kuid siiski räägiti weel „seltsimeeste“ seas kaotatud kohtadest.

Peale selle on meie wabadussõja kangelane polkownik Luiga „seltsimees“ Rudolf Krussi all metstkonna ülemana teenistuses Waekülas.

Niiwiisi alandakse meie wabadussõja kangelasi ja mehi, kes Eestit wabastasid, kes Eestirahwa pere hukatusest ära hoidsiwad, millesse „seltsimeeste paradiisis“ nüüd miljonid inimesed häwinewad. Neid mehi, kellele Eesti kõlk wõlgneb, mis temal head olemas, sunnitakse nüüd Waba Eesti waenlaste wõimu all wägiwaldada ja ülekohut kar-
natama.
„Walwur.“

Kolm kirja raudteelt.

Mitu korda on ajalehtedes raudtee ülemuse elu mugavusest, luksuse teadentsist ja hoolimatusest kirjutatud, mida aga raudtee ülemus, omas bürokraatlikes waimus tähele pole pannud.

Wiimasel ajal on „Walwe“ toimetus mitmelt raudteelaselt kirjased saanud, millest selgub, et raudtee ülemus oma tegewuses endist hoolimatust wäljendab. Esialgu ilmutame ruumi puudusel lühendud kujul kolm kirja.

1) „Sügisel ilmus „Päewalehes“ raudtee-ülema Reinoki kiri, kus ta teatas, et salong-wagunites ainult asja pärast sõidetakse ja wasika tapmisi salong-wagunites ette pole tulnud. Teises õienduses teatati, et ei maksa enne piitsutada ja pärast kaeru anda, waid olewat nii ikka sünnis, et enne kaeru ja siis piitsa, kuna wiimane wariant temale omane. Sellest hoolimata näeme järjekindlalt peaaegu igas rongis salonge ja neid tarwitatakse palju rohkem, kui keisriajal. Kui raudteelased selle riigile kahjuliku luksuse peale tähendasid, toonitas „Waba Maas“ keegi rewident, et salong olewat jaamaülematele hirmuärataw, paljastawat kuritegusid ja olewat uurimiskommissjonidele istumise ruumideks. Selle wastu tõendawad jaamaülemad, et uurimisi woiwat ka jaama kontoris toime panna. Kui iga rewidenti, raudteel on neid peale 26 inimese, — salong-wagun hirmu oleks toonud, siis oleks küll juba pooled jaamaülemad Seewaldi hullumajas olnud. Hirmu tegid salongid jaamaülematele ainult siis, kui nendes täisjoonud weduri juhid, kes nüüd warustuse osakonna rewidentid, materjaalide wastuwõtmiselt purjus olekus pealinna sõitsid, et seal oma „sissetulekutele“ õiget kohta leida. Üks istub juba trellide taga. Siin pidid jaamaülemad walwama, et rewidentid waguni alla ei jääks.

Nagu ühes ajalehes kirjutati maksab iga waguni telje kilomeetri wedu raudteele 8 marka ja kui need ilmaaegsed sõidud kõik arwesse wõtta, siis teeb see nii palju aastas wälja, et alamatele teenijatele oleks wõinud tuludest jõulukinki maksa. Sõitis raudtee ülem Reinok Tallinnast Tartuni kõige päremais salongis Nr. 1 rongis Nr. 1 ja 17. detsembril samas salongis rongiga Nr. 2 tagasi. Tartus, Kuu uul. Nr. 4 elutsew Allik, tõi umbes 4—5 puudalise sea salongi Nr. 1 teedeülemale ja siga wiidi „jäneseana“ Tallinna. Nii sai maamehe tapetud siga niisuguses uhkes wagunis sõita, mida wististi mõni riigi waraski ei

saa! Siin sai riik kahelt poolt kahju: sea wedu 248 marka ja 4 teljeline salong-waguni edasi tagasi jookis umbes 12.200 m.

24. detsembril sõitis liikumise osakonna ülem Tallinnast Tartusse, kus wälja astus ülema ema ja läks raudt. majasse ülema sugulase Jeremejewi korterisse (Jeremejew määrati Wenemaalt tulles teenistusse ja anti kroonu korter, kuna samal ajal teenijaid wähendati ja Tartu jaamaülema abi Tamm tänapäewani korterita on). Kui palju siin tagasisõidul sigu „jänestena“ kaasa wõeti, on teadmata. Kahju sai aga riik waguni edasi tagasi weeremisest umbes 12.200 m.

„Walwur.“

*

Järgmine kiri on ühelt alamalt raudtee teenijalt kes wabadussõjast osa wõtnud. See suguwend kurdab järgmise asja üle:

„Olen perekonna inimene ja saan 3600 marka palka. Kannatan suure korteri puuduse all. Elasin suwel tuttawate juures puu kuuris. Et meil raudteel palju kroonu majasid, tahtsin enesele kusagilt kroonu korterist tuba saada. Wastati palwe peale eitawalt, sest ei olewat kusagil prii kroonu korterit. Selle kohta teatame, et meil korteri küsimus liiga ülekohtusel alusel seisab. Näituseks elab raudteewalitsuse kantselei juhataja kroonu korteris, milles 4 tuba ja köök, kuid perekond on temal 3 hinge. Endine Tallinna jaamaülem Linkwist elab oma perekonnaga 6 toas ja köögis ja peab üürinikka; praegune jaamaülem elab Nõmmel, kust ta iga päew mitu korda peab ametisse sõitma. Ka tsaari ajal ei näinud mina, kes 30 a. raudteel teenin, niisugust karjuwat ülekohtu.“

B. K.

*

Kolmas kiri on kellegi eraisiku N. N. poolt, kelle sugulane raudteel teenides haigeks jäänud. Selles kirjas teatatakse selle üle kuidas raudtee ülem oma teenijate eest ei hoolitseda. Nii olla kusagil ja osakonnas niisugused wiletsad ruumid, et paljud teenijad täitsa töowõimetuks jäänud, sest rheumatism olla nende terwise hoopis otsa ajanud. Ruumide kõlbmatu olewat raudtee ülemale teada ja ka arsti arwamise järgi pidawat see ruum täitsa kõlbmatu olema. Teenijate nõuetest raudteeülem ei hoolida ja ta ei mõtlewatki asja paranduse peale. Et küll raudtee ülemal kolm abi era kabinetis töötawad, olnud ta smwel 2 kuud terwist parandamas ja saanud selle

eest terve palga, kuid tema hooletusel wiletsates ruumides haigeks jäänud noored teenijad aetawat teenistusest wälja ja haiguse ajal maksetakse nendele pool palka.

Need kirjad näitawad, missugust hooli-

matust ja pealiskaudsust meil sallitakse; näitawad ka, et raudteede ülem wanalt teedeministrilt oma „retsepti“ järele esimese osa rikkalikult kätte saanud, nüüd peaks uus teedeminister talle ka teise osa kätte andma, see on „kaarte järele piitsa“.

Wäljakannatamata ülekohtune nähtus.

Walga wangimajas teenib 1920 a. gisest peale keegi Oskar Reinhold, kes enamlaste Eestisse tulemise ajal nende poolt Walka wastutawa koha peale määrati. Kui enamlased Walgast põgenesiwad, siis läks Reinhold nendega ühes, jäi aga haiguse pärast Wõnnu maha, kui enamlased ka sealt rutuliselt põgenesid.

Wõnnust asus ta Walka ja omandas 1920 a. sügisel seal suure kahekordse maja; nii on ta praegu suure maja ja ka äri omanik, teenib aga ka riigiasutuses, kuna meie Eesti wabadussõjalased, kes demobiliseritud saime ilma tagajärjeta meeltheites riigiasutustes teenistust otsime ja

ilma et keegi meile wastaks - küsime: mikspärast anti Wabariigi walitsuse poolt omal ajal määrused mis wabadussõjalastele kohasaamist eesõigustawad? Kas Wabariigi walitsus kord ometi asja tõsiselt ei wõta, sest senine ülekohtune tegewus walitsuse asutuste poolt meie wasta, kes me need sama walitsuse asutused wõimaldanud oleme, on täiesti wäljakannatamata — tõsised kodumaa kaitsjad otsiwad asjata kohta riigiasutustes, seal aga istuwad wabariigile kardetawad isikud, nagu Reinhold, kelle wend Peterburis, Peterburi linna ja kubermangu asutuste komissar on „R“

Sõjaminister ja riigikaitse.

Siis — millega „Miles“ wõib põhjendada oma ütelist, et kursustel tegewate Wene sõjaakadeemia professorite (jätame siin esialgu rahwuse kõrwale, sest meil wastawaid oma jõudusi ei ole) kindralite Baiowi, Wannowski, Drake ja Lebedewi „teadmised on suuremalt osalt Wene-Jaapani sõja kogemustele rajatud, kuna neil waewalt wõimalik on olnud ennast põhjalikult suure ilma-sõja kogemustega tutvustada“. Eriti Drake ja Lebedewi tegewus ilma-sõjas on minule tuntud (Baiowi ja Wannowski kohta mul andmeid ei ole). Mõlemad wõtsid kogu aeg ilma-sõjast tegelikult osa: Drake sõjalõpuni, Lebedew — oktoobrikuuni 1916. Kõikidel neil, kui wäljamaa keelte tundjatel ei puudunud ja ei puudu wõimalus, Lääne-Euroopa wäerinna tegewust jälgida. Jällegi eksib „Miles“, nimetades kindral Lebedewi „punawäe juhiks“. Punawäe juht P. Lebedew on praegugi Nõukogude Wenemaal punawäe juhiks (Pea Kindralstaabi ülem). Ja Wenemaal on veel mitu punawäe juhti Lebedewi, sest kindralstaabi ohwitserisi Lebedewi oli Wenes ligi pooltosinat, kusjuures ükski neist ei olnud üksteisega suguluses. Eestis wiibiw kindralstaabi kindral D. Le-

bedew, keda juba Wene ajal tundsin ja kellega ühest ja sellestsamast Pärnu maakonnast pärit, pole kunagi punawäe juhiks olnud. 1918—1921 aast. jooksul oli tema Moskwas „Sõja-ajaloo“ komisjoni liikmeks, kindralstaabi akadeemia lektoriks ja kuu-kirja „Wojennoje Deelo“ wastutawaks toimetajaks; jaanuarikuus 1921 a. opteeris Eesti kodakondsuse ja suwel jõudis Eestisse.

Lõpuks ohwitseride õpetamise küsimust arutades tähendab autor, et „sõjawäe õpetuskomitee ei ole ikkagi veel jõudnud kõike tarwilikke sõjawäe määrustikke wälja töötada.“ — Üsna õige, kuid siin peab tähendama, et õpewahendite trükkimist on rohkesti takistanud tarwiliste rahasummade puudus, mida ei leitud wõimaliku olewat sõjaministeriumile assigneerida. Õpetuskomitees on minu teada palju sõjawäele wäga tarwilisi käsikirju, mille wäljaandmist takistab trükkimise wõimaluse puudus.

Läheme nüüd üksikute punktide harutamisel edasi.

8. „Sõjajuristide tarwis Tartu ülikooli juures sõjaseaduste professor ametisse panna.“ — Selle küsimuse lahendamist,

Milles' oleks wõinud mõne aja eest ajalehtes lugeda, kus tähendati, et Walitsus sõjaministegi lüüsi ettepanekul on saatnud wastawa ettepaneku ülikooli walitsusele seisukoha wõtmiseks.

9. Sanitäär ohwitseride tarwis wastawad lektorid Tartu ülikooli juures ametisse panna". — Ka siin, minu teada saiwad sõjaministegi lüüsi poolt sammud astunud, kuid selge peaks olema, et nende mõlemate punktide lõpulik lahendamine ei olene sõjaministri.

10. Tagawara ohwitseride sw. hariduse tõstmiseks on otsustatud neid laagri ajaks wäeosadesse kutsuda, millega teatawasti juba tulewal suwel algus tehtakse.

11. Alamohwitseride kohta käiw punkt on juba ammugi lahendatud, mis „Miles'ile“ peaks teada olema.

12. Sõduritele maasaamise korra hõlbustamise kawa on ammugi sõjaministegi lüüsi wastawatesse asutustesse saadetud ja wiimaste poolt suuremalt osalt juba täide wiidud.

13, 14 ja 15. Ohwitseride ja tsiwiilwõimude wahekord, autasu määramine Wabadussõjast osawõtjatele ja ohwitseri pensioniseaduse küsimused on teatawasti lahendatud. Wäga imelik, et „Miles'il“ pole kõigist sellest teada. Paistab, nagu ta ei tahaks ehk tohiks omas artiklis midagi teada, mis tehtud on.

16. „Sõja- ja rahuaegsete wägede organisatsiooni kindlaksmääramine ja mobilisatsiooni plaani läbiwiimine“ — käib sõjanõukogu wõmupiiri, nagu k.-m. Sootsi omas kawas ise selle juures tähendab: „selles kujul, kui seda asutaw sõjanõukogu heaks arwab“. Üldse, see küsimus on salajane, ning ei „Miles“ ega mina tohi nõuda, et meid sellega tutwustataks.

Mis puutub topograafia osakonna kaartidesse, siis „Miles“ peaks teadma, et meil on juba tükk aega tagasi olemas terve Eestimaa äratrükk Wene kaartidest üherwerstalistes masstabis. Et need kaardid wananenud — on õige, kuid ka kõige uuem kaart wananeb iga aastaga ja nõuab perioodilist uuendamist, millega meil käesolewa aasta kewadel lõuna-Eestis ka algust tehti.

Seega üksikasjaliselt k.-m. Sootsi riigikaitse korraldamise kawaga tutwunedes ühenduses „Miles'i“ wastawa artikliga

„Walwes“ Nr. 4, peame tunnistama, et autoril ei olnud mingit reaalist alust sarnaste raskete ja ülekohtuste süüdistustega sõjaministri wastu wäljaastuda. Ükski tõsine sõjawäelane, kes praeguse sõjaministri tegewusega, waadetega ja kawatsustega wähegi tuttaw, ei julgeks iialgi öelda, et tema 10 kuu jooksul „õieti midagi teinud ei ole“, et k.-m. Sootsi tegewuses on „hoole- tusega, wõib olla ka kuritahtlusega“ tegemist. Peab tähendama, et praeguse sõjaministri ajal lühikese 10 kuulise tegewuse järele on palju loowat tööd äratehtud. Seda tööd, mis igale sõjawäelasele käega katsutaw, „Miles'ile“ üleslugeda oleks küll asjata waew, — tema artiklil on ju oma kindel ja peab ütlema mitte ilus eesmärk, mis igale tõsisele sõjamehele-eestlas. selge on ja millel õige kardetawad tagajärjed wõiwad olla.

Üldse, arwustada on wäga kerge ja seda oskab igaüks, kuid luua — oh, kui raske on luua mittemillegist!

„Miles“ käib kawakindlalt tagajärjerikkast teerada: tahad sõjawäge häwitada, siis häwita kõige pealt tema usk oma juhisse.

Kuigi oleks wäärnähtusi (igal ajal on omad wäärnähtused), — siiski ei tohiks sõjawäelane, iseäranis weel ohwitser, nagu seda tahab „Miles“ olla, sarnaste wõttetega oma sõjaministri wastu ülesastuda ja selles juures weel toonitada, et ohwitserkonna suurem enamus tema waadetega peri on. Olen sõjaaegne ohwitser, kogu teenistusaja ainult frondil olnud, haawatud suures- ja wabadussõjas; mul oli alati ja on praegugi tihe läbikäimine reaohwitserkonnaga ja pean ütlema, et Teie, „Miles“, waletate, kui julgete nimetada oma mõtteosalisteks ohwitserkonna enamust: ka wäike vähemus ei ole Teiega iialgi peri, lugesdes Teie artiklit „Sõjaminister ja riigikaitse“ „Walwes“ Nr. 4, millel nii wäga kommunistlike üleskihutajate wõtted ja maik juures on! Teil näib olewat kindel soow oma artikliga Eesti ohwitserkonnas samasugust lõhet sünnitada, nagu Teie seda Lätimaa kohta kõnelda teate.

Paljastagem kuritegewust, kuid ärgem puudutagem neid kellel kuritegewusega ja kuritarwidustega pole mingit ühist.

Tartus, 10.-XII-21.

L.

Wastuseks herra L-le.

Eeltoodud hra L. artiklile „Sõjaminister ja riigikaitse“, mis tahab olla wastuseks minu samanimelisele artiklile „Walwes“ nr. 4, on toimetus ruumi annud ainult sellepärast, et weel kord näidata, missuguste mõttewassingutega ja wõltsimistega praeguse sõjamineisteriumi tegewuse kaitsjad toime saawad, püüdes tõe warjata ja musta walgena näidata.

Hra L. kirjutab:

„Miles“ oma kirjatüki eesotsas toob punktide wiisi sõna-sõnalt „Päewalehes“ nr. 267. 25. now. 1920. äratrükitud kindralmajor Sootsi riigikaitse korraldamise kawa ja tahab lugejaid wägise uskuma panna, neile nõnda ütelda „auku pähe rääkida“, et kõigis selles kawas on seni ainult esimene sõjanõukogu kohta käiw punkt täitmist leidnud (loe: „... sõjamineisterium alles kümnekuulise „töö“ järele k.-m. Sootsi poolt kokkuseatud kawas esimesele kohale paigutatud ülesandena sõjanõukogu koosseisu riigikogule kinnitamiseks ette suutis panna, mis teatawasti ka nädal aega tagas wiimase poolt wastu wõeti“).

See hra L. wäide on häbematuseni ulataw wõltsimine päise päewa ajal, mille üle imestama peab, et ohwitser (kelleks hra L. ennast nimetab) niisuguse teguwiisini ennast alandada wõib ja julgeb, sest kusagil ei ole mina seda ütelnud, et kõigis selles k.-m. Sootsi poolt „Päewalehes“ ettetoodud kawas „seni ainult esimene sõjanõukogu kohta käiw punkt täitmist on leidnud“. Sest minu artiklis on üteldud sõna-sõnalt järgmist:

„Ülemaltoodud riigikaitse korraldamise kawas, mida k.-m. Soots aasta tagasi praeguse sõjamineisteriumi tööka-waks üle seadis, leiame meie kõige tähtsama ülesande nimetatud wiimasena, nimelt „sõja- ja rahuaegsete wägede organisatsiooni kindlaksmääramise ja mobilisatsiooni plaani läbiwiimise“. Seda ei ole meil weel senini teostada suudetud ja nähtawasti ainult sellepärast, et sõjamineisterium alles kümnekuulise „töö“ järele k.-m. Sootsi poolt kokkuseatud kawas esimesele kohale paigutatud ülesandena sõjanõukogu koosseisu riigikogule kinnitamiseks ette suutis panna, mis teatawasti ka nädal aega tagasi wiimise poolt wastu wõeti. Kuid loota ei ole aga weel sugugi, et nüüd sõjanõukogu lähemal ajal sõja-

ja rahuaegse wägede organisatsiooni ja mobilisatsiooni kawa läbiwaatamisele wõib asuda, sest meie kindralstaabi walitsus (kelle kohus see on) ei ole weel senini nimetatud kawa kokku seada suutnud, ning seega ei ole sõjamineisteriumil sõjanõukogule õieti midagi läbiwaatamiseks ja „heaksarwamiseks“ ette panna.“

Kus on nendes ridades üteldud, et kõiges nimetatud k.-m. Sootsi kawas on seni ainult esimene sõjanõukogu kohta käiw punkt täitmist leidnud? Kust luges seda wälja hra L.? Ignorabimus — meie ei tea seda —, peame meie jälle wastama, samuti kui „Wastuses k.-m. Sootsile“ „Walwe.“ nr. 5. Sest ometi igale lugejale peaks küllalt selge olema, et mina, konstateerides seda, et nimetatud kawa kõige tähtsam punkt — sõja- ja rahuaegsete wägede organisatsiooni kindlaksmääramine ja mobilisatsiooni plaani läbiwiimine — weel senini teostamata on, — ainult selle punkti teostamatuse põhjust selgitades nimetanud olen, et „seda ei ole meil weel senini teostada suudetud nähtawasti ainult sellepärast, et sõjamineisterium alles kümnekuulise „töö“ järele sõjanõukogu koosseisu riigikogule kinnitamiseks ette suutis panna.“ See tähendab, et minu wäide, mille peale hra L. wõltsides oma artikli rajab, ei ole mitte ette toodud kõigi k.-m. Sootsi kawa punktide kohta, waid ainult ühe punkti kohta, nimelt sõjanõukogu loomise kohta, millest küll ka teine automaatselt ära oleneb. Ja seega on just nimelt hra L. püüdnud minu wäidet wõltsides lugejatele „aukusi pähe rääkida“, mitte aga mina. Kui palju see teguwiis õiglustundega ja ohwitseri auga kokkukõlas on, seda otsustagu lugejad ise.

Üldse olen mina nimetatud k.-m. Sootsi riigikaitse korraldamise kawa kõne alla wõttes ainult kolme kõige tähtsamat punkti puudutanud, nimelt: 1) sõja- ja rahuaegsete wägede organisatsiooni kindlaksmääramist ja mobilisatsiooni plaani läbiwiimist, 2) sõja-wägede ettevalmistamise korraldamist (õieti selle punkti esimest osa — ohwitseride õpetamist ja 3) sõjanõukogu loomist, s. t. punkti, millest oleneb esimene minu poolt nimetatud punkti teostamine.

Nendest punktidest on kaks esimest kogu kawas niiwõrd suure ja laialise riiklise tähtsusega, et nad kõik teised kawas nimetatud punktid kokkuwõttes kaugelt üle kaaluwad, mispärast mina teisi punkte mitte puuduta-

des just ainult neid esimesi lähema waatluse alla wõtsin, ja konstateerides nende punktide teostamatust, kokkuwõttes wäitasin, et praeguse sõjaministeriumi poolt riigikaitse alal niiwõrd wähe teostatud on, et ühelda wõib, et õieti midagi tehtud ei ole. See wäide peaks ometi slge ja arusaadaw olema, sest kogu riigikaitse korraldus seisab peaaesjalikult just kindla sõja- ja rahuaegse wägede organisatsiooni ja mobilisatsiooni plaani peal ning kindla ja ajakohase sõjawägede ettevalmistamise peal. Teisi k-m. Sootsi kawas nimetatud punkte ei ole ma oma artiklis puudutanud, mispärast praegu üleliigseks loen siin hra L.-ga nende üle polemikasse astuda. Kuid kahtlemata saab ka mõnda neist tulewikus „Walwe“ weergudel lähema waatluse alla wõetud.

Edasi. Arwustades meie kindralstaabi kursusi wäitasin, et nad oma ülesannetele ei wasta, kuna nad oma teadmiste poolt mitte tarwilikul kõrgusel seiswate õpejõudude tõttu ohwitseere rahuloldawalt ettevalmistada ei suuda. Ka siin püüab hra L. wastupidist tõendada. Peaks aga küllalt arusaadaw olema, et kindralstaabi kursuste õpetajate pea-ülesanne on ohwitseridele-kursustele kõige laiemaid ja kõige täielikumaid teoreetilisi teadmisi edasi anda kõigil sõjateaduse aladel. Seda wõiwad aga need õpetajad teha, kellel need teadmised enestel on. Suur ilmasõda näitas aga kõigile selgesti, kuiwõrd Wene sõjateadus Lääne-Euroopa omast maha jäänud on. Seega on arusamata, mispärast just selle Wene sõjateaduse kandjad meie kindralstaabi kursuste õpejõududeks on kutsutud, missugune teadus oma pankrottii suure ilmasõja ajal küllalt selgesti näitas. Et kursuste juhataja polk. Reek, kui ainult lühendatud Wene sõjaakadeemia kursuse lõpetaja, weel wähem oma wastutusrikkastele ülesannetele wastab, peaks samuti selge olema. Ja lõppude lõpuks — mispärast see wahetegemine: lühendatud hariliku sõjakooli kursuse lõpetanud ohwitseere peab k-m. Soots sõjawäes kohtadel ainult teiste paremate, s. t. sõjakooli täieliku kursuse lõpetanud ohwitseride puudusel, aga lühendatud sõjaakadeemia kursuse lõpetanud ohwitser nimetakse kindralstaabi kursuste ülemaks? Siin puudub ju igasugune loogika, ning õieti peaks nõutama täiendusõppust nii esimestelt kui ka wiimastelt. Mis puutub polkownik Reek'i sõjalistesse teenustesse arsti Eesti wabadussõjas, siis oskab neid nii kogu „Walwe“ toimetus, kui ka mina isiklikult wääriliselt hinnata ja need read, samuti kui ka eelmised, ei ole sugugi polk. Reeki isiku „tõrwamiseks“ kirjutatud, waid

ainult sõjaminister k-m. Sootsi ebaõige ja ebakohase tegewuse walgustamiseks.

Edasi julgeb hra L. tõendada, nagu ei oleks ükski wäljamaa riik nõus olnud Eesti ohwitseere oma kõrgematesse sõjawäe õpetustesse wastu wõtma.

— Wõtke waewaks, hra L., astuge kord sisse meie kindralstaabi walitsusesse ja päri-ge selle kohta lähemaid teateid. Siis selguks Teile, et just eriti Prantsusmaalt sellekohane nõusolek saadi, et selle nõusoleku põhjal 1920. aasta sügisel sõjawäes ringkirjaline järelepärimine oli ohwitseride kohta, kes sinna õppima soowiksid minna, ja et soowijaid enam kui kas korda rohkem oli, kui saata kawatseti. See tõendab Teile ühtlasi ka, et wäljamaa keelte oskajaid ohwitseere ikka meie sõjawäes leidub ja rohkem kui Teie arwate. Waldaw enamus nendes ohwitseridest oli tegelikult sõjast osa wõtnud, nii ilmasõjas, kui ka Eesti wabadussõjas, ning ühe tingimisena nõudis ringkiri ka teatud staashi reateenistuses. Tõsi, nende soowijate hulgas leidis ka kõrgemate staapide adjutante, kuid eestkätt oleks just nemad esimestena wäljamaale komandeeritud pidanud saama, sest kõrg. staapide adjutantid peawad just kindralstaabi ohwitserid olema. Kui hra L. waewaks wõtaks ühtlasi ka korralduswalitsuses wiimaste teenistuse lehti uurida, siis leaks ta, et ka nemad reas on teeninud ja ka sõjast, koguni sõdadest, tegelikult osa wõtnud.

Mis puutub kindral Lebedewisse, siis aitaks ka sellest küll, et teda üldse mitte Eestimaa-le lasta, weel wähem kindralstaabi kursuste õpetajaks palgata, et ta kolme aasta jooksul õpetanud ja ette walmistanud on, punawäe ohwitserisid, kes oma teadmisi ka Eesti wabariigi wastu wõideldes kasutasid. Kuid ka punawäe juhina on ta tegew olnud, nimelt oli Kroonlinna wiimase mässu mahasurumise ja Kroonlinna waldamisoperatsiooni plaan just kindral Lebedewi waimusunnitus, mitte kellegi teise Lebedewi, waid sellesama, kes praegu kindralstaabi kursusetel õpetajaks on. Tema isa kohta teatakse rääkida, et ta kui Wene preester, üks silmapaistwam Eesti rahwa wenestaja oli.

Weel edasi. Hra L. kirjutab, et „õpe- wahendite trükkimist on takistanud tarwiliste rahasummade puudus, mida ei leitud wõimaliku olewat sõjaministeriumile assigneerida“ ja et „õpetuskomitees on palju sõjawäele wäga tarwilisi käsikirju, mille wäljaandmist takistab trükkimise wõimaluse puudus.“ — Ma ei ole kunagi weel nii läpsikut wäidet kusagilt lugenud. Sõjaministeriumil puudub wõimalus tarwilikkude

käsikirjade kirjastamiseks?! Aga see on ju täieline absurd! — Kas peab siis sõjamineisterium tõesti kõik käsikirjad, nagu määrustikud j. n. e. ise kirjastama? Selleks pole ju sugugi tarwidust. Määrustikud, mis mitte salajased ei ole, nagu sise-, garnisoni-, disziplinaar- ja laskemäärustikud ning teised sarnased tööd wõiks sõjamineisterium ju väga hästi mõnel erakirjastusel kirjastada lasta, sest nende raamatute ostmine on kõige laiemal määral kindlustatud ja ainukenegi kirjastus ei ütleks sellest kasulikust tööst lahti. Ja siis ei tuleks nende tööde kirjastamine sõjamineisteriumile pennigi maksuma, waid weel enam, sõjamineisterium saaks kirjastuselt weel teatud protsent-tasu. Ainult salajaste tööde kirjastamine jääks seega sõjamineisteriumi hooleks. Miks seda seni tehtud ei ole, on arusaamata, nagu paljud muid nähtusi, mis sõjamineisteriumis ette tulewad...

Lõpuks julgeb hra L. minule awalikult ütelda, nagu waletaks ma, nimetades oma mõtteosalisteks ohwitserkonna enamust. — Jättes tähelepanemata selle wäite haawawat tooni, tähendan ma sisulikult selle kohta järgmist:

Kusagil ei ole ma nimetanud oma mõtteosalisteks ohwitserkonna enamust, waid ainult artiklis „Sõjamineister ja ohwitserkond“ („Walwe“ nr. 3) olen ma lauses — „Tõsi on, ohwitserkonna kaugelt suurem osa ei ole juba pikemat aega rahul praeguse sõjamineistri kindralmajor Sootsi mõninga tegewusega“ — konstateerinud olen tõesti ohwitserkonna enamuse arwamist ohwitseride nimetamises kohtadele, mis eriti Wenemaalt ilmunud tundmata ja tumeda minewikuga ohwitseride kohta kälb. Et ma seda kirjutades mitte waletanud ei ole, tõendab selgesti ohwitseride keskkogu koosolekul 18. dets. l. a.

waldawa hääleenamusega (43 häält 9 wastu) wastuwõetud alamkapten O. ettepanek Wenemaalt ilmunud ohwitseride kohta, mis Teil, hra L., kui ohwitseril, mitte teadmata ei peaks olema. Et ohwitseride keskkogu koosolek kogu ohwitserkonna arwamise peegel on, see peaks aga ka Teile arusaadaw olema. Et ka muudes küsimustes sõjamineistri ja ohwitserkonna enamuse wahel lahku minekud on olemas, seda tõendawad selgesti ka wäeosade ohwitseride kogude wastused ohwitseride keskkogu juhatusel poolt laialisaadetud salajase ringkirja peale „Walwe“ ja ohwitseride kursuste asjus ning samuti ka wastuste mittesaamine mitmest wäeosast, mis tähendab selle ringkirja ignoreerimist nende wäeosade poolt. Ja lõppude lõpuks on ka waldaw osa meie ajakirjandusest praeguse sõjamineistri k.-m. Sootsi tegewuse kohta, eriti Wenemaalt ilmunud ohwitseride teenistusesse wõtmise kohta ja riigikaitse korraldamise asjus, eitawa seisukoha wõtnud, millest wiimasel ajal eeskätt „Postimehes“ ja „Päewalehes“ ilmunud pikemad juhtkirjad kindlat tõendust pakuwad. Ajakirjandus peegeldab aga rahwa arwamist ja rahwa hulka kuulub ka sõjawägi. Sest oleks ju lõpmata absurdne ja lapsik arwata, nagu oleks kogu sõjawäe arwamise peegeldamiseks ainult „Kaja“, — kõige wäheha tiraashiga ajaleht Tallinnas ja Tartus.

Mis puutub „Walwe“ ja eriti nende ridade kirjutaja kahtlustamisesse sõjawäe lõhkumise püüdmistes ja kommunistide kasuks töötamises, siis on see sarnane alatu ja labane wõte, mis kahtlemata ainukeseski „Walwe“ lugejas tähelepanu ei leia, mispärast ma selles asjas siin ka sõna ei wõta.

Miles.

Weel tuletornide töökoja wasemüümisest.

„Mereasjanduse peawalitsus ja tuletornide wask“ kirjatükkisi „Walwest“ nr. 4 ja 6 lugedes, pean oma kohuseks, kui kauaaegne Wenekroonu Tallinna portu ametnik, mõne sõna wõtta, wana kolu müümise ja wana wase kohta Wene walitsuse aegus.

24 aastat järgimööda, minu teenistuse-aja kestwusel, likwideeriti iga aasta kokku kuhjunud kõlbmata kolu järgmiselt: laewadest ja asutustest, nende hulgas ka tuletornide walitsuse poolt ladudesse toodud ja sellekohase wastuwõtmise komisjoni poolt kõlbmataks tunnistatud kraam sorteeriti mit-

messe jaosse, nagu: wana wärwimata purjuriie, wana wärwitud purjuriie, wana raud, wana plekk, wana malm, wana punane wask, wana kollane wask, wana katkine klaas jne., ning müüdi, peale wase, kõik, üks kord aastas, kaalu järele enampakumise teel. Harilikud ostjad olid juudid.

Ladudesse kogunud wana waske, ka mitte tuletornide jaoskonna waske, ei müüdu kunagi, sest et seda ümberwalamiseks ja ka juhtumisi samas olekus tuletornide, kui ka portu töökodades materjaliks tarwitadi. Nii wana ja kõlbmata waske ei olegi, mida

mitte tarwitada ei saa, sest ümberwalades muutub igasugune wask jälle uueks ja tarwitatawaks. — Rikkal Wenel oli tol ajal ka palju uut waske ladudes, mida hõlpsamini oleks wõidud tarwitada, kui wana waske, aga seda ei tarwitatud kokkuhoidmise mõttes.

Et meie riigiasutused vähemalt niigi kokkuhoidlikult peaks talitama, kui põlatud „tiblade“ walitsus, oleks küll kõigewähem nõudlikuma kodaniku kõige weiksem nõudmine. Aga meie näeme mereasjanduse peawalitsuse tegewusest, et „tiblade“ walitsus

selles suhtes meist kaugel ees oli. Wene-riigi laial pinnal oli uue wase saamine palju kergem, kui Eestil, siiski oldi wasega kokkuhoidlik.

Et wana waske müüa, ehk mitte müüa, see ei käinud üldse mingisuguse komisjoni otsustamise alla, nagu seda nüüd Mereasjanduse peawalitsuse ülema O. Tiedemanni päewakäsudega sellekohasel komisjonil otsustada ülesandeks oli tehtud. Et wana waske mitte müüa, oli sel ajal igale arusaajale ametnikule päewaselge.

A. S—n.

Kroonika.

Hra A. ROSALK,

kes saarlastele endise Saarte komendandina tuntud ja hiljem sõjawäes polguülemana teenis, nüüd eraisikuna Kuresaares asub, on paaril korral kutsse saanud sõjawäkke tagasi minna, kusjuures talle kõrgem koht, nimelt ohwitseride kursuste ülemaks, on pakutud.

Nagu hra Rosalkalt kuuleme, on ta kõik kutsed kindlasti tagasilükkanud, sest tema, kui Walwe Liidu liige, ei loe mitte wõimalikuks enne Eesti ohwitseri mundert kanda, kummi sõjawäe juhtiwates ringkondades praegune kord ja arusaamine edasi kestab. Kes Walwe Liidu poolt väljaantawat ajakirja „Walwet“ lugenud, see teab lähemalt, missugune wahekord Walwe Liidul ja sõjawäe juhtiwail jõududel on, kuida „Walwe“ järjekindlalt sõjawäe juhte ning wäärnähtusi halastamatalt paljastab.

Oleme hra Rosalkiga täiesti ühel nõul ja ei saa talle, nagu mõnelt poolt tehakse, igasugu meelitawaid pakkumisi wastu wõtta soovitada. Sellega on hra R. jälle kord oma meeiekindlust näidanud.

„Meie Maa“.

BEEKMANN

Sw. war. wal. intentandi osakonna kraamilaadu walitseja, kes kord waremalt kelmuse pärast arreteeriti, kõikide üllatuseks aga S. w. warustuswalitsuse ülema polk. Rotbergi nõudmisel wabastati, on nüüd uuesti ilmsiks tulnud kelmuste ja kuritegewuste pärast, mis umbes 10 miljoni peale hinnatud, prokuröri kätte antud. Jääme ootama, missuguseid sammusi isand Rotberg nüüd astub.

KAARIN TEITER'IST

kellest kui Eesti wabariigile kahjuilmsust isikust „Walwes“ nr. 7 kirjutasime, kuuleme, et tema nüüd riigiteenistusest wabastatud olewat.

Ohwitseride kursuste ülem ametist wabastatud.

Omal ajal asutati ohwitseride kursused, eesmärgiga, et Wene sõjaaegsete ohwitseride teadmisi täiendada ja neid ümbernimetada rahuaegseteks ohwitserideks. Kursuste ülemaks määrati Wenemaalt kodumaale jõudnud polk. Kilk, kelle kohta aga warsti peale tema määramist ohwitseride ringkondades rahulolematused ilmsiks tulid.

Iseäranis terawaks läks wahekord kursuste ülemaga wiimasel ajal, mis suuremat käsitamist leidis ajakirja „Walwe“ weer-gudel.

Nüüd ongi senine kursuste-ülem polk. Kilk sõjaminstri ettepanekul Wabariigi walitsuse poolt ametist wabastatud ja määratud käskudetahtjaks staabi-ohwitseriks sõjaminstri juures „Waba Maa“.

KARDI

sõjawäewarustuswalitsuse ladu walitseja on riigi waranduse warguse pärast, mis ligi 100 miljoni peale hinnatud, prokuröri kätte antud. Jääme ootama, mis tema ülemustega tehakse, kelle juhatare ja walwuse all see mees töötab.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Väljaandja „EESTI WALWE LIT“.

„Ühiselt“ trükk, Tallinnas.